

Історико-політичні проблеми сучасного світу.
2026. Т. 53. С. 16-25

Modern Historical and Political Issues,
2026, Vol. 53, pp. 16-25

УДК 327.56:323.173:341.3

<https://doi.org/10.31861/mhpi2026.53.16-25>

Віталій Макар¹, Людмила Новоскольцева²

Стратегії асиметричної реінтеграції сепаратистських регіонів як метод врегулювання затяжних територіальних конфліктів

Поширення затяжних територіальних конфліктів та неефективність традиційних методів відновлення контролю зумовлюють потребу в адаптивних стратегіях реінтеграції, що поєднують безпекові, правові та гуманітарні механізми. Метою статті є теоретичне обґрунтування моделі асиметричної реінтеграції як інструменту врегулювання конфліктів та поетапного відновлення суверенітету. У процесі дослідження застосовано системний, порівняльний та інституційний аналіз, метод концептуального моделювання стратегій державної політики. У результатах досліджено трансформацію реінтеграції від адміністративного акту до відновлення функціональної державності. Систематизовано міжнародні моделі та визначено чинники успіху асиметричних стратегій. Обґрунтовано принципи реінтеграції з урахуванням безпекових та інституційних параметрів. Доведено, що асиметрична модель мінімізує ризики ескалації та поступово відновлює легітимність влади. У висновках зазначено, що симетрична реінтеграція є ефективною адаптивною стратегією, що базується на поетапності та пріоритеті безпеки. Доцільно інституціоналізувати реінтеграційну політику як елемент національної безпеки.

Ключові слова: державний суверенітет, політика реінтеграції, гібридні загрози, інституційна адаптація, безпекова стабілізація та соціальна консолідація, ООН, управління постконфліктними територіями.

Vitaliy Makar¹, Lyudmyla Novoskoltseva²

Asymmetric Reintegration Strategies of Separatist Regions as a Method for Resolving Protracted Territorial Conflicts

The increasing number of protracted territorial conflicts and the insufficiency of traditional control-based approaches necessitate the development of adaptive reintegration strategies that integrate security, legal, socio-economic, and humanitarian mechanisms for sustainable post-conflict recovery.

The purpose of the article is to substantiate the theoretical foundations and develop strategic approaches to the formation of an asymmetric reintegration model for separatist regions as an effective

¹ Доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department of International Relations and Public Communications, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine.

E-mail: v.makar@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-8994-4582>.

² Кандидат політичних наук, доцент, завідувачка кафедри політології і міжнародних відносин, Навчально-науковий інститут соціальних і гуманітарних наук, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Лубни, Україна.

Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Political Science and International Relations, Educational and Scientific Institute of Social and Humanities Sciences, Luhansk Taras Shevchenko National University, Lubny, Ukraine

E-mail: lnovoskolceva@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1082-7979>.

instrument for resolving protracted territorial conflicts and ensuring the gradual restoration of state sovereignty under conditions of post-conflict transformation.

Methods of systemic and comparative analysis of international reintegration experience, institutional analysis of post-conflict recovery processes, generalization of peacebuilding practices, and conceptual modeling of reintegration strategies were applied.

The evolution of scientific approaches to territorial conflict resolution was examined, and the transformation of the concept of reintegration from administrative territorial return to the restoration of functional statehood was established. International reintegration models were systematized, and key effectiveness factors of asymmetric strategies were identified. Conceptual principles for forming an asymmetric reintegration strategy considering security, institutional, socio-economic, and humanitarian dimensions were substantiated. Major scientific and practical challenges were revealed, including institutional asymmetry, transitional security risks, external hybrid influence, and social fragmentation of post-conflict societies. It was demonstrated that the asymmetric reintegration model enables the gradual restoration of state legitimacy and reduces the risk of renewed conflict escalation.

It was established that asymmetric reintegration represents an effective adaptive strategy for restoring territorial integrity based on phased governance decisions, security prioritization, restoration of public services, and socio-economic inclusion of the population. The necessity of institutionalizing reintegration policy as a long-term component of national security and post-war recovery policy was substantiated.

Keywords: state sovereignty, reintegration policy, hybrid threats, institutional adaptation, security stabilization and social consolidation, UN, post-conflict territory management.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна система міжнародних відносин характеризується зростанням кількості затяжних територіальних конфліктів, у межах яких формуються де-факто відокремлені політико-адміністративні утворення, що функціонують поза міжнародно визнаною юрисдикцією держав. Такі конфлікти, як правило, супроводжуються тривалою військово-політичною нестабільністю, зовнішнім втручанням, інституційною фрагментацією та глибокими соціально-економічними розривами між контрольованими й неконтрольованими територіями. Особливої актуальності ця проблема набула в умовах сучасної системної трансформації безпекового середовища Європи, спричиненої збройною агресією Росії проти України, що актуалізувало потребу пошуку ефективних моделей відновлення територіальної цілісності держав без відтворення циклів ескалації конфлікту.

Традиційні підходи до врегулювання територіальних конфліктів, засновані на симетричній політико-правовій реінтеграції, демонструють обмежену ефективність у ситуаціях, коли регіони протягом тривалого часу перебувають у стані інституційної автономізації, мають відмінні системи управління, безпеки, економічних зв'язків і соціальної ідентичності. У таких умовах спроби швидкого повернення до уніфікованої моделі державного управління створюють ризики повторної дестабілізації, політичної поляризації та безпекових загроз. Це зумовлює необхідність переходу від нормативно-симетричних моделей врегулювання до стратегій асиметричної реінтеграції, які передбачають поетапне відновлення державного суверенітету через диференційовані інституційні, правові, економічні та безпекові механізми.

Наукова проблема полягає у відсутності цілісної теоретико-методологічної концепції асиметричної реінтеграції як окремого інструменту врегулювання затяжних територіальних конфліктів, здатного поєднати принципи державного суверенітету, міжнародного права, перехідного правосуддя, безпекової стабілізації та соціальної консолідації. Попри значний масив досліджень у сферах миробудування, постконфліктної реконструкції та управління розділеними суспільствами, питання адаптивного поєднання асиметричних політик із довгостроковими стратегіями відновлення функціональної державності залишається недостатньо розробленим.

Практичне значення дослідження визначається необхідністю формування науково обґрунтованих підходів до реінтеграції територій, що перебували під окупацією або контролем сепаратистських адміністрацій, з урахуванням безпекових ризиків, демографічних трансформацій, інформаційного впливу та економічної деградації. Розроблення стратегій асиметричної реінтеграції безпосередньо пов'язане з розв'язанням важливих державних зав-

дань забезпечення національної безпеки, відновлення ефективного публічного управління, мінімізації конфліктного потенціалу в перехідний період та створення передумов сталого миру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень, присвячених стратегіям асиметричної реінтеграції сепаратистських регіонів як методу врегулювання затяжних територіальних конфліктів, свідчить про формування комплексного наукового підходу, у межах якого поєднуються безпекові, політичні, інституційні та соціогуманітарні механізми стабілізації постконфліктного простору. Вихідною теоретичною основою є осмислення природи сучасного сепаратизму як інструменту геополітичного впливу. Зокрема, Л. Новоскольцева (Novoskoltseva, 2025) доводить, що сепаратизм у війні проти України є елементом зовнішньополітичної стратегії російської держави та використовується як механізм довгострокового послаблення державного суверенітету. О. Алексійченко (Aliexsieichenko, 2024) показує системність застосування росією конфліктних сценаріїв у Грузії та Україні, де формування контрольованих територій є частиною асиметричної стратегії міжнародного тиску. П. Яцкевич (Yatskevych, 2024) у порівняльному дослідженні європейського досвіду підкреслює, що зовнішньо індукований сепаратизм має принципово іншу природу, ніж внутрішні автономістські рухи, що потребує специфічних механізмів реінтеграції. Теоретичне підґрунтя таких процесів розкриває А. Чехтман (Chehtman, 2022), який обґрунтовує концепцію асиметричної війни як поєднання військових, інформаційних та політичних інструментів боротьби, що унеможливорює застосування класичних моделей мирного врегулювання.

Значний масив наукових праць присвячений пошуку ефективних інституційних моделей повернення окупованих територій і політичного врегулювання конфліктів. Так, Н. Ржевська (Rzhevskaya, 2020) пропонує модель реінтеграції Донбасу з урахуванням світової практики, наголошуючи на необхідності поєднання безпекових, економічних і гуманітарних інструментів відновлення державного контролю. К. Прімаков (Primakov, 2025) розглядає політичну медіацію як важливий механізм реінтеграції звільнених територій, підкреслюючи роль переговорних форматів і відновлення довіри між державою та населенням. І. Марандічі (Marandici, 2023) демонструє на прикладі Придністров'я та Донбасу, що структурна упередженість міжнародного посередництва та політична поляризація можуть призводити до затяжного «заморожування» конфліктів. Дж. Федерер та співавтори (Federer *et al.*, 2025) переосмислюють поняття успіху мирних переговорів, доводячи, що стабільність визначається не припиненням бойових дій, а формуванням стійких політичних інститутів після конфлікту.

Важливий напрям сучасних досліджень пов'язаний із соціальними та безпековими аспектами постконфліктної реінтеграції. Зокрема, В. Красилюк (Krasyniuk, 2024) визначає можливі сценарії розвитку територіальних громад у післявоєнний період, акцентуючи на значенні локального самоврядування та соціальної згуртованості. А. Сарфаті та П. Доннеллі (Sarfaty and Donnelly, 2025) аналізують дилеми безпеки під час реінтеграції колишніх комбатантів, підкреслюючи ризики соціальної маргіналізації та повторної радикалізації. М. Набієбу (Nabiebu, 2025) обґрунтовує потенціал відновного правосуддя в умовах асиметричних конфліктів через концепцію колективної відповідальності, що сприяє суспільному примиренню. Е. Тан (Tan, 2022) доводить, що децентралізація є ефективним інструментом запобігання конфліктам шляхом розширення участі регіонів у прийнятті політичних рішень.

Системне узагальнення сучасних підходів до врегулювання військово-політичних конфліктів представлено в роботі В. Фостікової та співавторів (Fostikova *et al.*, 2025), у якій визначено основні шляхи врегулювання конфліктів через поєднання міжнародної співпраці, інноваційних безпекових підходів і міждисциплінарних стратегій стабілізації.

Попри значну кількість досліджень у сфері врегулювання територіальних конфліктів, низка аспектів проблеми реінтеграції потребує додаткової уваги. Нерозв'язаними залишаються питання цілісного трактування реінтеграції як комплексного процесу відновлення функціональної державності, систематизації міжнародного досвіду повернення територій з урахуванням інституційної асиметрії та зовнішнього впливу, а також формування інтегрованих стратегій, що поєднують безпекові, інституційні, соціально-економічні й гуманітарні параметри післяконфліктного відновлення. Недостатньо дослідженими є механізми управління перехідним періодом, подолання соціальної фрагментації та забезпечення довгострокової стійкості мирного врегулювання.

Методологія дослідження. Запропоноване дослідження спрямоване на подолання зазначених прогалин шляхом уточнення змісту поняття реінтеграції, узагальнення міжнародних практик, обґрунтування концептуальних принципів асиметричної реінтеграції, виявлення основних проблем її реалізації та розроблення стратегічних рекомендацій щодо поетапного відновлення державного суверенітету. У процесі дослідження застосовано системний, порівняльний та інституційний аналіз, метод концептуального моделювання стратегій державної політики. Це дозволяє поглибити теоретичні засади реінтеграційної політики та сформулювати науково обґрунтовану модель її практичного застосування.

Мета і завдання статті. Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і розроблення стратегічних підходів до асиметричної реінтеграції сепаратистських регіонів як ефективного інструменту врегулювання затяжних територіальних конфліктів та відновлення державного суверенітету в умовах післяконфліктної трансформації. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати еволюцію наукових підходів до врегулювання затяжних територіальних конфліктів та узагальнити міжнародний досвід реінтеграції з уточненням змісту поняття реінтеграції в сучасному безпековому контексті;
- 2) обґрунтувати концептуальні принципи формування стратегії асиметричної реінтеграції та визначити чинники її ефективності в умовах післяконфліктного відновлення;
- 3) виявити основні науково-практичні проблеми реалізації політики асиметричної реінтеграції та розробити стратегічні рекомендації щодо відновлення державного суверенітету й довгострокового мирного врегулювання.

Виклад основного матеріалу. Еволюція наукових підходів до врегулювання затяжних територіальних конфліктів відображає поступовий перехід від моделей силового припинення протистояння до комплексних стратегій післяконфліктної трансформації. Якщо ранні концепції зосереджувалися переважно на відновленні контролю над територією та досягненні політичних домовленостей, то сучасний науковий дискурс розглядає реінтеграцію як багатовимірний процес відновлення функціональної єдності держави. У сучасному безпековому й політико-правовому контексті реінтеграція трактується не як одноразове повернення території, а як поетапне відновлення інституційної, економічної та соціальної взаємодії між державою та населенням регіону, що особливо актуалізує асиметричні моделі інтеграції (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до врегулювання затяжних територіальних конфліктів і трансформації концепції реінтеграції

Науковий підхід	Основна характеристика	Розуміння реінтеграції
Традиційний безпековий	Припинення бойових дій, встановлення контролю	Відновлення територіального суверенітету
Дипломатично-політичний	Переговори, міжнародне посередництво	Політичне повернення території
Миробудівний	Відновлення довіри, демократизація	Соціальна та інституційна інтеграція
Постконфліктне державне відновлення	Реформи управління, економічна реконструкція	Відновлення функціональної державності
Асиметрична реінтеграція	Поетапні диференційовані механізми інтеграції	Керована адаптивна інтеграція територій

Джерело: сформовано авторами на основі: Novoskoltseva, 2025; Chehtman, 2022; Federer *et al.*, 2025; Nabiebu, 2025.

У сучасній практиці, логіка врегулювання затяжних територіальних конфліктів, відображена в таблиці, проявляється як перехід від «повернення території» до відновлення керованості й функціональної державності на післяконфліктному просторі. Первинна стабілізація (безпековий компонент) здебільшого створює лише мінімальні умови для зниження насильства, однак не усуває наслідків тривалого відокремлення, зокрема паралельних управлінських практик,

альтернативних економічних мереж, розірваних сервісних ланцюгів та змін в ідентичностях населення. З огляду на це, сучасні рамкові підходи ООН до «sustaining peace» трактують мир як безперервний процес запобігання відновленню насильства та відновлення суспільної стійкості, де критичним є не формальне рішення, а здатність інституцій поступово нормалізувати взаємодію держави й громадян через правосуддя, послуги, участь і довіру (UNSDG, 2017).

У цьому контексті дипломатичні угоди або спеціальні політичні режими на практиці виконують швидше функцію «зняття піку» ескалації, але не гарантують реінтеграції без паралельного миробудування та реконструкції державних спроможностей. Найбільш адаптивними виявляються асиметричні стратегії, коли інтеграція різних сфер відбувається з неоднаковою швидкістю: безпекові механізми та базові адміністративні сервіси часто запускаються раніше, ніж повна правова уніфікація; економічні стимули й відновлення інфраструктурних зв'язків можуть «випереджати» політичну інкорпорацію; гуманітарні та комунікаційні програми застосовуються для зниження поляризації ще до завершення інституційних реформ. Така «керована адаптація» відповідає підходу adaptive peacebuilding, який виходить із того, що постконфліктні системи є складними й непередбачуваними, а тому потребують ітеративних рішень, постійного зворотного зв'язку та корекції інструментів реінтеграції залежно від локальної динаміки (De Coning *et al.*, 2023).

Міжнародний досвід реінтеграції територій, що перебували під контролем сепаратистських утворень, засвідчує, що відновлення територіальної цілісності держав не зводиться до єдиного універсального сценарію. У сучасних дослідженнях реінтеграція розглядається як складний процес відновлення функціональної єдності державного простору, який поєднує безпекові заходи, політичне врегулювання, соціально-економічну інтеграцію та трансформацію інститутів управління. Порівняльний аналіз показує, що ефективність реінтеграційних стратегій визначається здатністю держав адаптувати механізми відновлення суверенітету до різного рівня інституційної автономізації територій, тривалості конфлікту та ступеня зовнішнього впливу. Саме в цьому контексті сформувалися асиметричні моделі реінтеграції, які допускають різну швидкість інтеграції окремих сфер державної політики (табл. 2).

Таблиця 2

Асиметричні моделі реінтеграції територій у міжнародній практиці

Модель реінтеграції	Сутнісна характеристика	Основний механізм	Приклади держав
Перехідна міжнародна адміністрація	Тимчасове зовнішнє управління з поетапною передачею суверенітету	Демілітаризація та інституційне відновлення	Хорватія, Косово, Східний Тимор
Договірна автономна інтеграція	Надання спеціального статусу після мирної угоди	Політична інклюзія та економічні гарантії	Індонезія, Філіппіни
Функціональна економічна інтеграція	Інтеграція через торгівлю, інфраструктуру та ринки	Економічна взаємозалежність	Молдова, Кіпр
Прискорена системна інтеграція	Повна інституційна уніфікація після об'єднання	Масштабна фінансова підтримка	Німеччина, В'єтнам
Асиметрична відновлювальна реінтеграція	Поетапне відновлення державної присутності	Пріоритет безпеки та сервісної держави	Україна, Ірак

Джерело: сформовано авторами на основі: Aliksieichenko, 2024; Rzhavska, 2020; Prymakov, 2025; Krasyniuk, 2024; Nabiebu, 2025.

Практичні кейси підтверджують, що асиметричність є важливим чинником стабільної реінтеграції. Одним із найбільш успішних прикладів вважається реінтеграція Східної Славонії у Хорватії, де Перехідна адміністрація ООН (UNTAES) забезпечила поступову передачу влади державі після демілітаризації, створення змішаних поліцейських підрозділів і гарантування

прав населення. Саме поетапність переходу дозволила уникнути відновлення насильства та стала еталонною моделлю міжнародно керованої реінтеграції (United Nations Peacekeeping, 1998). Інший показовий приклад – мирне врегулювання конфлікту в провінції Ачех (Індонезія). Після підписання Гельсінського меморандуму 2005 року регіон отримав розширене самоврядування та економічні повноваження, що створило стимули для трансформації колишніх збройних акторів у легальних політичних учасників. Досвід Ачеху підтвердив, що автономні асиметричні механізми можуть бути ефективним інструментом довгострокової стабілізації без руйнування державної єдності (United Nations Peacemaker, 2005).

Особливої актуальності набуває український досвід реінтеграції деокупованих територій після повномасштабної агресії росії проти України. Практика відновлення управління у звільнених громадах демонструє асиметричну послідовність: першочергове забезпечення безпеки та гуманітарної стабілізації, швидке відновлення базових державних сервісів, соціальних виплат і критичної інфраструктури, а вже потім – інституційна нормалізація місцевого самоврядування. Оцінки Світового банку показують, що саме раннє відновлення публічних послуг та економічної активності є важливим чинником повернення соціальної довіри до держави (World Bank *et al.*, 2023).

Так, сучасна міжнародна практика доводить, що ефективність асиметричних моделей реінтеграції визначається здатністю держави поєднати безпекову стабілізацію з економічною нормалізацією та поступовим відновленням інституційної легітимності. Реінтеграція дедалі більше є процесом стратегічного управління післяконфліктною складністю, у межах якого стійкість миру формується через функціональне відновлення державності.

Формування стратегії асиметричної реінтеграції в сучасних умовах післяконфліктного відновлення потребує переходу від традиційного розуміння реінтеграції як адміністративного повернення територій до концепції керованої трансформації складних соціально-політичних систем. Затяжні територіальні конфлікти призводять до формування альтернативних інституцій, змінених економічних моделей, трансформації соціальної ідентичності населення та появи специфічних безпекових ризиків, що унеможлиблює застосування симетричних моделей державної політики. У науковому дискурсі дедалі більше утверджується підхід, згідно з яким реінтеграція повинна базуватися на принципі функціональної сумісності територій із державою, а не на швидкій уніфікації управління. Асиметрична стратегія передбачає поетапне відновлення державної присутності, у межах якого безпекові, інституційні, соціально-економічні та гуманітарні параметри інтегруються синхронізовано, але з різною швидкістю та інтенсивністю залежно від стану післяконфліктного середовища (табл. 3).

Таблиця 3

Концептуальні принципи формування стратегії асиметричної реінтеграції постконфліктних територій

Параметр реінтеграції	Концептуальний принцип	Зміст реалізації	Очікуваний результат
Безпековий	Пріоритет стабілізації	Демілітаризація, контроль ризиків, захист населення	Зниження загроз повторної ескалації
Інституційний	Поетапне відновлення управління	Перехідні адміністрації, адаптивні правові режими	Легітимізація державної влади
Соціально-економічний	Інтеграція через функціональність	Відновлення інфраструктури, ринків праці, сервісів	Економічна конвергенція регіонів
Гуманітарний	Відновлення довіри	Освіта, інформаційна політика, соціальна підтримка	Соціальна консолідація
Управлінський	Асиметричність і адаптивність	Диференційована швидкість реформ	Стійкість післяконфліктної системи

Джерело: сформовано авторами на основі: Novoskoltseva, 2025; Alieksieichenko, 2024; Yatskevych, 2024; Marandici, 2023; Sarfati, and Donnelly, 2022.

Практична реалізація принципів асиметричної реінтеграції свідчить, що післяконфліктне відновлення є насамперед процесом поступового відновлення функціональної державності, а не одноразового політичного повернення території. Тривала ізоляція регіонів призводить до формування альтернативних управлінських практик і соціально-економічних зв'язків, тому ефективна стратегія реінтеграції передбачає поетапне поєднання безпекової стабілізації, інституційного відновлення та соціальної інтеграції населення.

Показовим прикладом є врегулювання конфлікту в Північній Ірландії, де Belfast Agreement (Good Friday Agreement) закріпила асиметричну модель спільного управління, що поєднала державний суверенітет із механізмами power-sharing та міжспільнотної політичної участі. Інституційна гнучкість дозволила трансформувати конфлікт у стабільний демократичний процес без примусової уніфікації політичної системи (GOV.UK, 1998).

Подібну логіку демонструє мирний процес у Колумбії після підписання Final Agreement for Ending the Conflict and Building a Stable and Lasting Peace у 2016 році. Реінтеграція колишніх учасників збройного протистояння здійснювалася через спеціальні перехідні територіальні режими, економічну адаптацію та механізми перехідного правосуддя, що забезпечило поступову інтеграцію післяконфліктних територій у загальнонаціональний простір (United Nations Peacemaker, 2016).

У сучасній Україні асиметричний підхід проявляється у відновленні деокупованих територій через послідовність «безпека – базові послуги – інституційна нормалізація». Пріоритетне відновлення критичної інфраструктури, соціальних виплат і державних сервісів формує ефект повсякденної присутності держави та є важливим чинником відновлення довіри населення. Отже, асиметрична реінтеграція в практичному вимірі функціонує як адаптивна модель державного управління, спрямована на довгострокову стабілізацію післяконфліктного простору.

Реалізація політики асиметричної реінтеграції супроводжується сукупністю взаємопов'язаних науково-практичних проблем, зумовлених нерівномірністю відновлення державності на постконфліктних територіях. Основним викликом є інституційна асиметрія, що виникає внаслідок тривалого функціонування альтернативних адміністративних структур, неформальних практик управління та інших правових режимів. Це зумовлює конфлікти юрисдикцій, проблему легітимності документів і рішень, кадровий дефіцит публічної служби та низьку адміністративну спроможність у перехідний період.

Суттєвим обмеженням залишається безпекова нестабільність, пов'язана з поширенням нелегальної зброї, мінною небезпекою, діяльністю диверсійних мереж і ризиками повторної радикалізації. Держава змушена балансувати між посиленням контролем і необхідністю відновлення цивільного життя, що ускладнює поєднання сек'юритизації з дотриманням прав людини та реалізацією механізмів перехідного правосуддя, зокрема щодо амністії, відповідальності за колаборацію та соціальної реінтеграції учасників конфлікту.

Вагомим проблемою є збереження зовнішнього впливу, який підтримує інформаційну, економічну або політичну залежність регіонів і формує стан довготривалої гібридної вразливості навіть після відновлення формального суверенітету. Одночасно соціальна фрагментація проявляється в різних моделях політичної лояльності, інформаційних практиках і рівнях довіри до держави, що ускладнює формування спільної громадянської ідентичності та підвищує ризик внутрішньої поляризації (Rzhevskaya, 2020).

Додатковими викликами є економічна диспропорційність і руйнування локальних ринків, залежність від державної підтримки, нерівномірність доступу до ресурсів відновлення, а також проблема управління суспільними очікуваннями, оскільки асиметрична реінтеграція передбачає тимчасову неоднорідність правових і соціально-економічних режимів.

Упровадження моделі асиметричної реінтеграції передбачає формування цілісної державної політики, орієнтованої не на швидке адміністративне повернення територій, а на поетапне відновлення функціональної державності та стійкого миру. Базовим принципом має бути пріоритет безпеки як стартової умови реінтеграції, що охоплює демілітаризацію, контроль ризиків гібридного впливу, очищення безпекового середовища від нелегальних структур і гарантування фізичної безпеки населення. Без стабільного безпекового простору інші елементи інтеграції залишаються нестійкими та не формують довгострокового ефекту.

Інституційний вимір стратегії доцільно будувати на принципі поетапного відновлення управління через перехідні адміністративні режими, які дозволяють синхронізувати державну

політику з реальними можливостями територій. Важливим є застосування гнучких правових механізмів, що забезпечують визнання соціально значущих документів, поступову інтеграцію місцевих управлінських кадрів та адаптацію системи публічних послуг без різкого руйнування локальних соціальних практик. Такий підхід мінімізує інституційний розрив між центром і регіоном та сприяє відновленню легітимності державної влади.

Соціально-економічний складник асиметричної реінтеграції має ґрунтуватися на принципі «інтеграції через функціональність», коли першочергово відновлюються критична інфраструктура, енергетичні системи, ринки праці, фінансові сервіси та доступ до соціального захисту. Економічна нормалізація формує матеріальні стимули співпраці населення з державою та знижує ризик повторної конфліктної мобілізації. Доцільним є використання спеціальних економічних режимів розвитку, інвестиційних стимулів і програм відновлення людського капіталу як інструментів прискорення інтеграційних процесів.

Гуманітарний компонент стратегії повинен бути спрямований на подолання соціальної фрагментації через освітні, культурні та інформаційні політики, орієнтовані на відновлення спільного громадянського простору. Особливого значення набувають програми реінтеграції ветеранів, внутрішньо переміщених осіб і населення післяконфліктних територій, а також механізми перехідного правосуддя, що поєднують відповідальність за злочини з можливістю соціального примирення.

Стратегічно важливою рекомендацією є інституціоналізація асиметричної реінтеграції як довгострокової державної політики, інтегрованої в систему національної безпеки, регіонального розвитку та післявоєнної реконструкції. Ефективність моделі забезпечується координацією центральних органів влади, місцевого самоврядування, міжнародних партнерів і громадянського суспільства, а також постійним моніторингом ризиків та коригуванням управлінських рішень залежно від динаміки післяконфліктного середовища.

У підсумку асиметрична реінтеграція має розглядатися як адаптивна стратегія відновлення державного суверенітету, що поєднує безпекову стабілізацію, інституційну гнучкість і соціально-економічний розвиток, забезпечуючи формування умов довгострокового мирного врегулювання та незворотність інтеграційних процесів.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що врегулювання затяжних територіальних конфліктів у сучасних умовах трансформується від моделі відновлення територіального контролю до концепції відновлення функціональної державності. Доведено, що асиметрична реінтеграція є ефективною адаптивною стратегією повернення сепаратистських регіонів, яка передбачає поетапне поєднання безпекової стабілізації, інституційного відновлення, соціально-економічної інтеграції та гуманітарної консолідації населення.

Систематизація міжнародного досвіду засвідчила, що результативність реінтеграції визначається не швидкістю політичної уніфікації, а здатністю держави забезпечити синхронізацію безпекових, управлінських і соціально-економічних процесів. Обґрунтовано, що асиметричність управління є інструментом мінімізації конфліктних ризиків у перехідний період та умовою поступового відновлення легітимності державної влади.

Виявлено основні науково-практичні проблеми реалізації політики асиметричної реінтеграції, до яких належать інституційна неоднорідність післяконфліктних територій, безпекові ризики перехідного періоду, зовнішній гібридний вплив, соціальна фрагментація та економічні дисбаланси, що ускладнюють формування єдиного політичного й соціального простору.

Запропоновано стратегічні рекомендації щодо впровадження моделі асиметричної реінтеграції, які передбачають пріоритет безпеки, використання перехідних інституційних режимів, відновлення державних сервісів як механізму інтеграції, застосування економічних стимулів розвитку та реалізацію гуманітарних політик суспільної консолідації.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням індикаторів оцінювання ефективності реінтеграційних стратегій, моделюванням післяконфліктного управління та аналізом довгострокової стійкості асиметричних моделей відновлення державного суверенітету.

References

1. Aliksieichenko, O. (2024), “Viiny rf v Hruzii ta Ukraini ta yikh naslidky dlia mizhnarodnoi spilnoty” [The Russian Wars in Georgia and Ukraine and Their Consequences for the International Community], *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Serii: Politolohiia*, 18, pp. 44–52, <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-4> [in Ukrainian].
2. Chehtman, A. (2022), “Asymmetrical Warfare”, Richmond, O.P. and Visoka, G. (Eds) *The Palgrave Encyclopedia of Peace and Conflict Studies*, Springer International Publishing, Cham, pp. 58–65, https://doi.org/10.1007/978-3-030-77954-2_27.
3. De Coning, C., Saraiva, R. and Muto, A. (2023), *Adaptive peacebuilding: A new approach to sustaining peace in the 21st century*, Springer Nature, Cham, <https://doi.org/10.1007/978-3-031-18219-8>.
4. Federer, J.P., Giannone, M. and Mandell, B. (2025), “Introduction to special issue: Why it worked: Redefining “success” in conflict resolution and peace negotiations”, *Negotiation Journal*, 41, pp. 72–98, available at: http://direct.mit.edu/ngtn/article-pdf/doi/10.1162/ngtn_e_00022/2511520/ngtn_e_00022.pdf (accessed: 19 February 2026).
5. Fostikova, V., Ryzhakova, G., Rubtsova, O., Reznik, N., Konchakivskyi, O., Kucherenko, O. and Havryliuk, Y. (2025), “Main Ways of Settlement of Military and Political Conflicts”, Hamdan, A. (Ed), *Integrating Artificial Intelligence, Security for Environmental and Business Sustainability*, Springer Nature Switzerland, Cham, pp. 983–997, https://doi.org/10.1007/978-3-031-91424-9_86.
6. GOV.UK (1998), “*The Belfast Agreement: An Agreement Reached at the Multi-Party Talks on Northern Ireland*”, available at: <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement> (accessed: 19 February 2026).
7. Krasyniuk, V. F. (2024), “Mozhlyvi stsenarii rozvytku terytorialnykh hromad v pisliavoiennyi period” [Possible scenarios for the development of territorial communities in the post-war period], *Politychne zhyttia*, 4, pp. 49–54, <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.6>, [in Ukrainian].
8. Makar, V. Yu. (2020), “Diaspora yak instytut publichnoi dyplomatii Ukrainy” [Diaspora as an Instrument of Public Diplomacy of Ukraine], *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Serii: Politolohiia*, Issue 18, 2024, pp. 219–231, <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-21> [in Ukrainian].
9. Makar, V. Yu. (2020), *Dvostoronni vidnosyny Ukrainy ta Kanady: formuvannia, rozvytok, perspektyvy dynamiky*, [Bilateral Relations Between Ukraine and Canada: Shaping, Evolution, Dynamics Prospects], Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 496 pp. [in Ukrainian].
10. Marandici, I. (2023), “Structural bias, polarized mediation and conflict resolution failure: a comparative examination of the disputes in Transnistria and Donbas”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 23(1), pp. 89–113, <https://doi.org/10.1080/14683857.2022.2101188>.
11. Nabiebu, M. (2025), “Ubuntu-Based Collective Responsibility and the Israeli-Hamas Conflict: A Case for Restorative Justice in Asymmetric Warfare”, *Alkebulan: A Journal of West and East African Studies*, 5(1), pp. 53–61, available at: <http://gnosipublishers.com.ng/index.php/alkebulan/article/view/13> (accessed: 19 February 2026).
12. Novoskoltseva, L. O. (2025), “Separatyzm yak element stratehii rosiiskoi zovnishnoi polityky u viini proty Ukrainy” [Separatism as an element of russia’s foreign policy strategy in the war against Ukraine], *Ukrainskyi polityko-pravovyi dyskurs*, 10, <https://doi.org/10.5281/zenodo.15207495> [in Ukrainian].
13. Prymakov, K. Yu. (2025), „Politychna mediatsiia v protsesi reintehratsii zvilnenykh terytorii” [Political Mediation in the Process of Reintegrating Liberated Territories], *Ukrainskyi polityko-pravovyi dyskurs*, 18, <https://doi.org/10.5281/zenodo.17898425> [in Ukrainian].
14. Rzhavska, N.F. (2020), “Model reintehratsii okupovanykh terytorii Donbasu v konteksti svitovoi praktyky” [Reintegration model of occupied Donbass territories in the context of world practice], *Politykus*, 2, pp. 155–163, <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-155-162> [in Ukrainian].
15. Sarfati, A. and Donnelly, P. (2022), *Protection dilemmas arising from the reintegration of former combatants and the impact of the terrorist designation*, International Peace Institute, New York, available at: https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2022/01/2201_Protection-Dilemmas.pdf (accessed: 19 February 2026).

16. Tan, E. (2022), “Decentralization and Conflict Prevention”, Richmond, O.P. and Visoka, G. (Eds) *The Palgrave Encyclopedia of Peace and Conflict Studies*, Springer International Publishing, Cham, pp. 279–286, https://doi.org/10.1007/978-3-030-77954-2_106.
17. United Nations Peacekeeping (1998), “*United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium (UNTAES)*”, available at: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untaes.htm> (accessed: 19 February 2026).
18. United Nations Peacemaker (2005), “*Memorandum of Understanding between the Government of the Republic of Indonesia and the Free Aceh Movement*”, available at: <https://peacemaker.un.org/indonesia-mouaceh2005> (accessed: 19 February 2026).
19. United Nations Peacemaker (2016), “*Final Agreement for Ending the Conflict and Building a Stable and Lasting Peace*”, available at: <https://peacemaker.un.org/en/node/9804> (accessed: 19 February 2026).
20. United Nations Sustainable Development Group (UNSDG) (2017), “*Guidance on Sustaining Peace*”, available at: https://unsdg.un.org/sites/default/files/Guidance-on-Sustaining-Peace.170117.final_.pdf (accessed: 19 February 2026).
21. World Bank, Government of Ukraine, European Union and United Nations (2023), *Second Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA2): February 2022 - February 2023*. World Bank Group, Washington, D.C., available at: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099184503212328877> (accessed: 19 February 2026).
22. Yatskevych, P.V. (2024), “Rehionalnyi separatyzm v Ukraini ta krainakh Yevropy” [Regional Separatism in Ukraine and European Countries], *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia “Yurydychni nauky”*, 2, pp. 55–59, <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-2-10> [in Ukrainian].

Стаття надійшла / Received: 25.02.2026

Схвалено / Accepted: 15.06.2026

Опубліковано / Published: 30.06.2026